

туры. В практике всех европейских стран воплотилась общая и обязательная система начального и среднего образования, которая сформирована целым рядом мыслителей. На этом достижении мировой цивилизации основан весь дальнейший процесс формирования человека культуры.

В XXI ст. возрастает интерес к человеку культуры. Трансформация индустриальной цивилизации в информационное общество резко повышает роль индивидуальности, творческого начала в человеке. Исчезновение с исторической сцены доминирующих еще недавно тоталитарных режимов, тенденция перехода к социально ориентированному, демократическому и правовому обществу и в то же время проявления падения материального и социального статуса человека – вот противоречивые особенности современной эпохи. В этих условиях философская подготовка личности в рамках системы образования должна ориентироваться на человека высокой культуры, способного работать со знаниями, с разными типами мышления.

Внешние атрибуты западного мира, перенимаемые другими народами, не сделают их европейцами или американцами, потому что основой культуры являются язык, традиции и обычаи, религия, устоявшиеся духовно-нравственные ценности.

Список литературы: 1. Зотов А.Ф., Купцов В.И., Розин В.М., Марков А.Р., Шикин Е.В., Царев В.Г., Огурцов А.П. Образование в конце XX века (материалы круглого стола) // Вопросы философии. 1992. № 9. 2. Кант И. Ответ на вопрос: что такое Просвещение? // Соч. в 6-ти тт. – М., 1966. Т. 6. 3. Кант И. Антропология с прагматической точки зрения // Соч. в 6-ти тт. – М., 1966. Т. 6.

*Харченко А.О.
м. Харків, Україна*

РОЗВИТОК ПРОГНОСТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЕКОНОМІСТІВ У СИСТЕМІ ЇХ ПІДГОТОВКИ

Загально визнана системна криза, яку протягом досить тривалого часу переживає наша країна, має цілу множину причин і широкий спектр проявів у різних сферах суспільного життя. Однак в її основі, на наше глибоке переконання, лежить непрофесіоналізм значної частини керівних кадрів, в першу чергу у сфері економіки. Дійсно, кожна зміна парламенту чи уряду супроводжувалася новою програмою, яка таврувала й відкидала всі ідеї і наміри попередників. При цьому хар-

ктерною рисою програм і кандидатів в депутати, і політичних партій постає переважання популізму з економічно необґрунтованими й безвідповідальними обіцянками виборцям. Щоправда, ці обіцянки забуваються вже на другий день після виборів, оскільки ніхто й не збирався всерйоз їх виконувати.

Взагалі ринкова економіка діє за своїми власними закономірностями, які істотно відрізняють її від так званого «дикого капіталізму» і у поєднанні з правовими нормами громадянського суспільства забезпечують нормальне функціонування і успішних розвиток як самого соціуму, так і економічної й соціальної його систем. Конкуренція при цьому активно сприяє інноваційним процесам і науково-технічним пошукам. До того ж, у більшості економічно розвинених країн тією чи іншою мірою діє система державного регулювання економіки, яка сприяє не лише належному виконанню її соціальних функцій, а й забезпеченню високої ефективності самої економіки. Істотну роль при цьому відіграють прогнозування та індикативне планування.

Перехід же нашої національної економіки до її функціонування на ринкових засадах, на жаль, був хаотичним і безсистемним. Вкрай необхідні реформи відклалися, або проводилися половинчато. Відомі вітчизняні фахівці А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах та В.П. Семиноженко цілком справедливо підкреслюють, що «перехідний період був дуже важким для національної економіки, він відкинув нашу країну назад за всіма економічними і соціальними показниками» [1, с. 77]. На наше переконання, однією з причин цієї ситуації була й відсутність належного прогнозування розвитку тих подій і процесів, які склали сутність перехідного періоду. Його ж цілі не були достатньо чітко визначені при практично повній відсутності науково обґрунтованих прогнозів розвитку країни, що свідчить про непрофесіоналізм та безвідповідальність розробників програм.

Саме ця ситуація спонукає нас повернути особливу увагу до проблеми виявлення й розвитку прогностичних здібностей і відповідальності як вкрай важливих компонентів професійної і соціальної компетентності майбутніх економістів-менеджерів. Адже зовсім не випадково М.М. Гуревичов, А.В. Долгарєв, С.М. Пазиніч і О.С. Пономарьов вказують, що «теорія і практика управління соціальними системами переконливо свідчать про необхідність раціонального поєднання у загальній структурі професійної діяльності керівника завдань як *поточного*, так і *перспективного* характеру». Вчені при цьому зазначають, що «перші з них стосуються процесів повсякденного функціонування організації, тоді як другі визначають процеси її стратегічного розвитку» [2, с. 214].

Роль прогностичних функцій у професійній діяльності економіста стає дедалі все більш значущою. Тому в нашому університеті ведеться підготовка фахівців за спеціальностями «Економічна кібернетика» та «Управління проектами». Навчальні плани цих спеціальностей передбачають істотне місце математичній підготовці майбутніх економістів, формуванню у них умінь з побудови математичних моделей економічних систем та процесів, що відбуваються в них, а також з перевірки адекватності цих моделей.

Слід відзначити й важливу виховну роль вказаних умінь. Справа в тім, що завдання, які виконують студенти в ході навчально-виховного процесу, звичайно носять навчально-прикладний характер і тому вимагають вкрай відповідального ставлення до свого виконання. Викладачі особливу увагу приділяють слідуванню за тим, щоб студенти чітко розуміли фізичний та економічний сенс тих змінних, що використовуються у їх моделях, і характер взаємозв'язків між ними. Лише за таких умов у них формується належний рівень професіоналізму, здатний забезпечити їм конкурентоспроможність на сучасному вкрай складному ринку праці й робочої сили.

Особливого значення набуває формування у них чіткого розуміння того, що в процесі становлення і розвитку ринкових відносин в Україні всі економічні процеси істотно ускладнюються. Ось чому успішне розв'язання кожної конкретної ситуації вимагає ретельного її аналізу та обґрунтування, вимагає прогнозування її розвитку. Не випадково свого часу один з класиків наукового менеджменту А. Файоль стверджував, що управління – це в першу чергу передбачення, а передбачати вже майже означає діяти. Як пишуть Т.Г. Морозова і А.В. Пікулькіна, економічні проекти і угоди, спрямовані на отримання прибутку, на зростання рентабельності чи завоювання ринку, вимагають попереднього осмислення у формі прогнозу або програми дій, що є основою задуму і надійності отримання бажаного результату [3]. Тому ми й прагнемо орієнтувати майбутніх економістів на ретельний аналіз складних проблемних ситуацій, які можуть відбуватися в різних економічних системах і впливати на характер їх функціонування і напрямки розвитку.

При цьому ми виходимо з того, що, як пишуть В.М. Геєць, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк зі співавторами, «економічне прогнозування повинне ґрунтуватися на принципах системності, погодженості, варіативності, безперервності, верифікованості й ефективності» [4, с. 15]. Тому уявляється цілком очевидним, що прищеплення студентами належних навичок розробки прогнозних моделей виступає надзвичайно важливим елементом не тільки їх професійної підготовки, а й їх особисті-

сного розвитку та виховання у них професійно і особистісно значущих особистісних рис і якостей. Йдеться в першу чергу про оволодіння ними методологією навчально-пізнавальної діяльності й навичками її практичного застосування в процесі формування свого професіоналізму. Ця методологія ґрунтується не просто на сприйнятті тієї чи іншої інформації, а на глибокому розумінні її сутності.

Саме така парадигма розуміння і постає основою серйозного підходу студентів до побудови економіко-математичних моделей. Його супроводжує і прищеплення студентам почуття їх особистої відповідальності за якість та достовірність результатів, що будуть отримані за допомогою цих моделей. Особливо це стосується прогностичних моделей, мистецтво побудови яких вимагає як глибоких знань сутності економічних процесів, так і розвинених прогностичних здібностей. Важливість результатів застосування цих моделей зумовлена тим, що на їх основі звичайно здійснюється вибір того чи іншого варіанту управлінських рішень дій з певної множини можливих альтернатив.

Необхідність рішучих дій, спрямованих на відродження національної економіки й забезпечення її інноваційного розвитку вимагає від вищої школи формування принципово нової генерації економістів-менеджерів, професійна компетентність яких поєднується з високими моральнісними і вольовими якостями, з наполегливістю й відповідальним ставленням до своєї діяльності. Вони можуть і повинні стати надійним кадровим забезпеченням завершення трансформаційних процесів в Україні та її виходу на європейські стандарти якості виробництва і добробуту населення. Однак це вимагає, щоб і рівень професійної підготовки цих економістів відповідав високим європейським стандартам. Основною передумовою такої підготовки виступає її практична спрямованість і цілісність навчально-виховного процесу.

Список літератури: 1. Інноваційна стратегія українських реформ : монографія / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 336 с. 2. Професійна культура менеджмента в умовах інноваційного розвитку : монографія / М.М. Гуревичов, А.В. Долгарєв, С.М. Пазиніч, О.С. Пономарьов; за заг. ред. О.С. Пономарьова. – Харків: НТУ «ХП», 2010. – 240 с. 3. Прогнозирование и планирование в условиях рынка : учеб. пособие / Под ред. Т.Г. Морозовой, А.В. Пикулькина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 318 с. 4. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : підручник / В.М. Геєць, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк, В.В. Іванов та ін.. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 396 с.